

Highlights: Gældsseminar 15. september 2008

SAND & projekt UDENFOR

Indholdsfortegnelse

<i>Indledning</i>	3
<i>Oplæg v/Torben Heien Nielsen & Lars Benjaminsen, SFI: "Gæld blandt udsatte grupper"</i>	3
<i>Oplæg v/advokat Karsten N. Müller: "At tæmme en tiger – om kreditorpleje".....</i>	5
<i>Gældsbørsen – input fra deltagerne.....</i>	6
<i>Workshop 1: Gældsprofiler og forebyggelse af gældssætning v/Line Barfod.....</i>	7
<i>Workshop 2: Overgældssætning og forbrugerbeskyttelse v/Troels H. Holmberg</i>	8
<i>Workshop 3: Regler for rådighedsbeløb m.m. v/ revisor og forfatter Jørgen Juel Hansen....</i>	11
<i>Workshop 4: Budgetrådgivning i Malmö v/Karin Enefält m.fl.</i>	12
<i>Workshop 5: Gæld og sociale udstødesprocesser v/ Kasper Kristensen.....</i>	14
<i>Workshop 6: Praktisk hjælp v/Christian B. Rosenbæk.....</i>	17
<i>Workshop 7: Frivillig gældsrådgivning v/ Anna J. Rolfgaard og Berit S. Olesen</i>	17
<i>Tale til gældsseminaret v/Mikkel Warming, socialborgermester, Københavns Kommune....</i>	20

Indledning

Gæld er et stort problem for udsatte grupper i samfundet og herunder også for hjemløse. Endnu engang har vi i projekt UDENFOR i samarbejde med SAND og Københavns Kommune sat fokus på gældsproblematikken med et gældsseminar d. 15. september 2008. Overskriften for seminaret var "Gæld – Fastholdelse i Fattigdom. Seminar om udsatte gruppers gældsproblemer."

Til seminaret blev der refereret fra de forskellige oplæg og workshops, som vi bringer i dette notat. Den kunstneriske frihed vedr. referatskrivning er bevaret og referaterne er derfor vidt forskellige, hvor nogen er udførlige beskrivelser, mens andre forekommer i stikordsform. På trods af forskellene giver de tilsammen et godt indblik i vigtige highlights, fokuspunkter og diskussioner.

Vi håber, at deltagere til seminaret såvel som andre, kan få glæde af nærværende notat og også det andet materiale vi har lagt ud på vores hjemmeside omhandlende gældsproblematikken blandt udsatte grupper.

Oplæg v/Torben Heien Nielsen & Lars Benjaminsen, SFI: "Gæld blandt udsatte grupper"

Gennemgang af resultater fra SFIs undersøgelse "Hvorfor lejere bliver sat ud af deres bolig" ved Gunvor Christensen og Torben Heien Nielsen. Se også SFIs powerpoint, som kan downloades fra www.udenfor.dk.

- Fra 2002 til 2006 er der sket en markant stigning i antallet af udsættelser, hvorfor det daværende socialministerium bestilte undersøgelsen.
- Svarprocenten er på 30, hvilket er lavt.
- Den kraftigste stigning er i Kbh. – stigning på 250 pct.
- 16 pct. af udsættelserne foregår i Københavns Kommune.

- Årsagerne til udsættelserne: Huslejerestance og manglende overholdelse af husorden.
- Overrepræsentation af bl.a. unge fra 18-24 år.
- Også en betydelig gruppe lønmodtagere sættes ud.
- Risikofaktorer: Lav indkomst, stor gæld, vanskeligheder ved administration af økonomi.
- Udsættelser rammer særligt enlige mænd. Forklaring kan evt. findes i, at den danske socialpolitik ikke betragter enlige mænd, som værdigt trængende fx sammenholdt med folk med børn.
- Hver fjerde som bliver udsat er hjemløs et år efter.
- Overrepræsentation af folk med anden etnisk baggrund. Tesen er, at de i højere grad sættes ud pga. økonomiske vanskeligheder og i mindre grad på grund af psykisk sygdom.
- Indkomsten hos dem, der bliver sat ud er langt lavere end indkomsten hos dem, der blev udsat i 2002. Lejere der bliver sat ud har ikke haft den samme indkomstudvikling som lejere generelt.
- 75 pct. af de, der havde gæld angiver gælden som en væsentlig årsag til udsættelsen.
- De lejere, der bliver sat ud forgælder sig hårdere end andre lejere.

Konklusion:

- 1 ud af 1000 husstande rammes af udsættelser.
- Der er en sammenhæng mellem udsættelser og hjemløshed.
- De der bliver sat ud har haft en meget lavere indkomstudvikling.
- Udsættelser har store konsekvenser for den enkelte
- Gæld har en effekt på udsættelser.

Anbefalinger:

- At hjælpe målgruppen med administration af økonomien ved fx at få trukket huslejen over kontanthjælpen.
- Regulering af de hurtige lån.
- Kommunerne tilbyder opsøgende og bostøttende arbejde til risikogrupper.
- Få sat fokus på forløbene forud for hjemløshed.

Oplæg v/advokat Karsten N. Müller: ”At tæmme en tiger – om kreditorpleje”

Se også Karsten N. Müllers powerpoint, som kan downloades fra www.udenfor.dk.

- Støttepersoner skal håndtere kreditorer.
- Der findes ingen statistik i DK om gældsættelse.
- Folk skal møde op i fogedretten, hvilket kan være et problem for de udsatte og dermed ressourcetsvage borgere.
- Vigtigt at få styr på de velfærdskritiske udgifter – det kan redde livet!
- Intet nyt er ikke godt nyt, tag selv initiativ og kontakt selv kreditor.
- Husk at det er mennesker af kød og blod, vi har med at gøre.

Under gældsboersen blev inddrivelsesvejledningen fra SKAT nævnt. Den er interessant at kigge nærmere på.

Gældsboersen – input fra deltagerne

- Line Barfod, advokat og MF

Mht. offentlige kreditorer og offentlig inddragelse: SKATs inddrivelsesvejledning. Kan findes på www.skat.dk eller ved at google den. Den er god og opdateres løbende.

Det kunne også være en god idé at overveje *betinget gældssanering*. En hjælp til folk, der ikke kan få gældssanering ad de gængse kanaler. Der er mange, der ikke kan forstå, at de først kan få gældssanering, når de har helt styr på deres liv. Det ville være mere fair, hvis man kunne blive saneret, når man i få år havde bevist, at man havde styr på sit liv.

- Annie Kristensen, Frelsens Hær

Hos Frelsens Hær arbejder vi med klatgældssanering. Frelsens Hær betaler al klatgælden ud, og den gældsramte familie ydes i stedet et rentefrit lån af Frelsens Hær. Der gives også helt grundlæggende økonomisk rådgivning. Familierne er meget gode til at betale de lånte penge tilbage – og de går så ind i en pulje, så en ny familie kan hjælpes. Har god erfaring med denne meget konkrete form for hjælp. Det er meget bedre end at give et legat.

- Ega Albertsen, SAND

Der findes faktisk en lov om gældssanering for udsatte grupper. Men det er helt håbløst, da den ligger som et tillæg til loven om afbetaling af studiegæld. Der er ingen, der kan finde den, og den bruges sjældent.

- Jørgen Juel Hansen

Der er gode erfaringer med et projekt fra Finland, hvor man har en telefonrådgivning, der beskæftiger sig med gæld. Man kan ringe dagligt fra 10 – 14, og det er gratis at få hjælp. Ca. 10.000 ringer om året, og rådgiverne kan så henvise videre i systemet. Det er en meget konkret form for hjælp.

- Verner Madsen, Kirkens Korshær

Det er et problem, når en person har gæld til en boligforening. Så kan man ikke få et nyt boligindskudslån. Der var snak om, at denne barriere skulle ophæves – er den blevet det?

Line Barfod svarer, at så vidt hun har forstået det kan kommunen ikke nægte at yde boligindskudslån på trods af, at der er gæld i forvejen.

- Anne Snedker, SKAT

Vedr. gældseftergivelse: I SKAT giver vi eftergivelse, hvis man udelukkende har offentlige krav. Se inddrivelsesloven.

- Lis, Socialcenter Østerbro

Har man gæld ved fx Danbolig, kan man ikke få bolig her igen, men man kan godt i fx KAB. Oplever dog, at der ikke kan bevilges dobbelt indskudslån.

- Nina Gustavussen, Opstandelseskirkens Sogns Menighedspleje

Kommer i kontakt med mange, der har brug for hjælp. Det er primært enlige kvinder med stor gæld, sygdom etc. Det er frustrerende ikke at kunne hjælpe.

Hvor er den ene indgang til systemet, så alle disse mennesker kan komme videre?

Workshop 1: Gældsprofiler og forebyggelse af gældssætning v/Line Barfod

Se også et tidligere referat ("Gæld og gældsregler" af Serap Erkan) af undervisning afholdt af Line Barfod og andet workshopmateriale på www.udenfor.dk.

Hvordan opstår gæld?

- Overforbrug, mangel på netværk, mangel på ressourcer, misbrug, m.m.
- Man bliver "narret" af alle mulige og umulige reklamer, der fortæller én, at man kan låne til lige, hvad man vil, men man informeres ikke om den høje rente, hagen eller konsekvenserne ved lånet. Derudover er der en del teenagere, der har gjort brug af sms lån, og det bøder de for nu...

Der gælder forskellige regler for:

offentlig gæld: DSB-bøder, restskat, manglende indbetaling af børnepenge, studiegæld m.m.

privat gæld: firmaet går konkurs, kassekredit, kontokort, huslejerestancer, gæld til venner, familie, naboer m.m.

Det er vigtigt at vide at:

Man skal ikke betale mere, end man har råd til. Man har ret til at have almindeligt beskedent indbo. Dvs. et hjem med køleskab, fungerende toilet, tv, el og alt, hvad der ellers hører sig et hjem til. Så længe det ikke er det sidste nye inden for teknologien; B&O, designermøbler og des lige.

De penge, man får ind på sin konto er ens egne; løn, kontanthjælp m.m. Banken /kreditorer må ikke gå ind og tage nogle af dem, uden at indehaveren af kontoen har givet dem lov, ved signatur.

Hvis skaden er sket, er det en næsten umulig opgave at få disse penge igen, så skift bank og åben kontoen i den nye bank. Gør derudover kraftigt opmærksom på, at banken eller lign. ikke har krav på at tage pengene! Alle mennesker, ligegyldigt skyldnerbeløbet, har ret til at åbne en konto!

Det er altid en god ide at kontakte sine kreditorer og fortælle dem, at man er klar over gælden, men at man lige har brug for tid til at få styr på hvem og hvor mange, der skyldes til og at når, man har afklaret dette, vil de høre fra én igen. Så bliver de glade. Find også ud af hvor mange forskellige kreditorer, man egentligt har at gøre med. Ofte sælger og køber kreditorer gælden af hinanden, og det kan pludseligt blive uoverskueligt for skyldneren omkring, hvem han/hun egentligt skylder penge...

Line Barfod mener, at folkeskolerne burde have skemalagt undervisning i oprettelse og udfyldelse af et budgetskema. Så kunne det måske give de unge en bedre forståelse af hvordan og hvorledes, man holder styr på sin økonomi.

Oftest har folk sværere ved at tale om deres gæld, men har ingen problemer med at tale om, at de har været incestofre. Det er stadig meget tabubelagt at tale om sin økonomi...

Derudover foreslår Line Barfod, at vi undersøger; hvad det egentligt koster at bo på gaden? Hvordan kan man dokumentere det? Kan man lave et budget til hjemløse?

Workshop 2: Overgældssætning og forbrugerbeskyttelse v/Troels H. Holmberg

Forbrugerrådet om emnet "Overgældssætning og forbrugerbeskyttelse i et europæisk perspektiv". Se også andet workshopmateriale (ark om overgældssætning), som kan downloades fra www.udenfor.dk.

Efter præsentationsrunde blandt workshopens deltagere præsenterede TH kort Forbrugerrådet. Forbrugerrådet er en uafhængig forbrugerorganisation, der varetager alle forbrugeres interesser overfor erhvervsliv og myndigheder. Endvidere er Forbrugerrådet en paraplyorganisation, som består af omkring 30 landsdækkende organisationer, en håndfuld lokale forbrugergrupper og personlige medlemmer. Rådet følger lovgivningen og politikker både nationalt via lovgivningen på Christiansborg og på europæisk niveau i forhold til direktiver fra EU.

Overgældssætning:

Overgældssætningen angives som både forårsaget af indkomstnedgang og varig lav indkomst kombineret med for stor lånoptagning. I Danmark findes der i modsætning til mange andre lande ikke statistikker på området. I Storbritannien fx udarbejdes årlige rapporter på området, hvilket Troels Holmberg også efterlyser i Danmark således, at problemerne med overgældssætning kan komme på den politiske dagsorden.

Ser man på de andre europæiske lande viser det sig, at 13 % af husholdningerne i Europa i gennemsnit er overgældssatte. En svensk rapport viser, at i Sverige (som Danmark formodes at kunne sammenlignes med) er 6 % af befolkningen overgældssatte, hvilket koster samfundet i omegnen af 30-50 milliarder pr. år.

Danmark har haft en periode med lav rente, hvilket har ført til større risikovillighed hos banker og långivere. Som følge heraf ses nu store problemer med overgældssætning. Desværre er der ikke fra samfundet og fx pressens side særlig stor fokus på området. I Danmark betragtes gæld som et individuelt problem og samtidig bombarderes vi nærmest med lånetilbud. Siden 2004 er der sket mere end en fordobling i mængden af kontantlån udenfor pengeinstitutterne fra ca. 5 til mere end 10 milliarder kroner. Ser man på de såkaldte sms-lån, var der i 2007 20.000 ubetalte lån – og alene i første halvdel af 2008, er der 17.000 ubetalte sms-lån, hvilket svarer til mere end en fordobling alene på ét år.

Workshoppens deltagere gav følgende konkrete årsager til overgældssætning og problemer i øvrigt blandt deres borgere:

- Kontanthjælpsloftet rammer hårdt – mange må tage lån mhp. overlevelse.
- Nogle er så økonomisk klemte, at de må betale husleje med børnefamilieydelse.
- Indsatte/fængslede får ikke hjælp til at håndtere betalingsforpligtelser så som husleje, mens de er i fængsel.
- Løsladte kommer ud til en manglende økonomi – og kontanthjælpen er bagudbetalt, så reelt kan man drives ud i gældssætning eller endda kriminalitet, når man forlader fængslet og skulle starte på en frisk.
- Unge får nedsat kontanthjælp – men huslejeniveauet er lige højt – også for dem.
- Ægtepar rammes hårdt på indtægtsiden af 300-timers reglen, når den ene persons kontanthjælp stoppes.
- Nogle har behov for hjælp til administration af kontanthjælpen, således at fx huslejebetaling sikres. Dette medfører dog et dilemma i forhold til den enkeltes selvbestemmelse/formynderi.

Derudover var workshopdeltagerne stort set enige om at en stor del af æren for udsattes gældssætning skyldes anskaffelse af mobiltelefoner til tilsyneladende billige, men i virkeligheden uigennemskuelige priser. Derudover nævntes forbrugsgoder som tv, fladskærme mv., som typisk erhverves gennem ufordelagtige lejeaftaler.

Endelig diskuteredes hvorvidt det var hensigtsmæssigt at begrænse adgangen til visse låntyper, og hvorvidt dette var at betragte som formynderi eller ej.

Muligheder for at ændre overgældssætning:

Som tidligere nævnt indikerede Troels Holmberg, at man fra politisk side ikke synes at være synderlig optaget af tiltag, der kan hindre overgældssætning. Det hævdes fra fx den siddende regering, at man kan

forebygge via grundig information om fx årlige udgifter til lån kan hindre overgældssætning og at uddannelse skulle være vejen frem. For at mildne effekten af gældssætning har de fleste lande – Danmark inkluderet en ågerrenteparagraf nemlig § 282 i Straffeloven som siger:

For åger straffes den, som udnytter en anden persons betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold til i et aftaleforhold at opnå eller betinge en ydelse, der står i væsentligt misforhold til modydelsen, eller som der ikke skal ydes vederlag for."

Problemet med denne lov er imidlertid, at der for mange lån ikke er tilstrækkelig kontakt mellem långiver og låntager til at bestemmelsen kan tages i anvendelse. Derudover er det en forudsætning, at långiver skal have haft kendskab til – og udnyttet – en underlegenhedstilstand hos låntager. Derfor er bestemmelsen ikke nogen sikring mod ekstremt høje renter.

Skal man ændre på de fatale konsekvenser af sms-lån, vil det kræve, at man øger dokumentationskravet og øger krav om kreditvurdering. Samtidig kunne man – som mange andre lande indføre et grænseloft på fx 20 % rente pr. år.

Lande som Belgien er gået lang i bestræbelserne på at hindre overgældssætning. Der er der skabt et offentligt kreditregister (administreret af nationalbanken), hvorfra man kan hente oplysninger om låntagers økonomi.

Et andet middel i kampen mod overgældssætning er at indføre en *betænkningstid* i forbindelse med sms-lån. I Frankrig er der fx hele 3 ugers betænkningstid på lån. Et forslag til Danmark kunne være 24 timer på sms-lån.

Workshoppens deltagere gav udtryk for, at de borgere, de har kontakt med alle har stor gæld, og at det formentlig for alle eller næsten alle ikke var relevant at tale forebyggelse af overgældssætning, men derimod afhjælpning af overgældssætningens konsekvenser.

En af deltagerne foreslog at afskaffe "statsstøtten" til inddrivelse af gæld fx til DSB.

En konsekvens af workshopdeltagernes borgeres overgældssætning er fx, at når man har gæld til et boligselskab, kan man efter en periode som hjemløs ikke få ny lejlighed i samme selskab, men må søge andre steder hen.

Troels Holmberg nævnte, at Forbrugerrådet ikke havde kontakt til socialt udsatte som forbrugerpanel og dermed ikke kendte målgruppens vilkår særlig godt. Det aftaltes derfor, at workshoppen skulle ende med at forsøge på at iværksætte en nærmere kontakt med relevante grupper og hjælpeorganisationer. projekt UDENFOR vil tage fat på dette og vil som det første formidle kontakten mellem de parter, der ønsker at bidrage med viden på området.

Workshop 3: Regler for rådighedsbeløb m.m. v/ revisor og forfatter Jørgen Juel Hansen

Jørgen Juel Hansen bød velkommen til workshoppen, gennemgik det udleverede materiale og forklarede kort om rådighedsbeløbet i gældssammenhæng.

Workshoppen havde både professionelle og frivillige som deltagere, og vi sporede os hurtigt ind på en drøftelse af rådighedsbeløbets størrelse i forbindelse med afdrag på gæld. Det blev problematiseret, at det forhold, at man i skatteteknisk henseende bor i en hhv. billig (Gentofte) eller dyr (Langeland) kommune, har indflydelse på den gældsplagedes rådighedsbeløb i forbindelse med afdrag på gæld.

På denne baggrund gennemgik deltagerne i workshoppen bistået af repræsentanterne fra SKAT et fiktivt budget med henblik på beregning af det månedlige afdrag på gæld. I denne forbindelse drøftede vi udgifter som anerkendes eller ikke anerkendes eller kun delvist anerkendes. Fx udgift til månedlig transport, hvor man i budgettet ser bort fra de første 610 kr. af den månedlige udgift. Der blev også fremsat kritik af den kendsgerning, at opsparring til ferie eller udgifter til husdyr ikke anerkendes i budgettet.

Det blev slået fast, at afdrag på gæld (fiktiv situation: en enlig person) først kommer på tale, når de godkendte, månedlige udgifter er fratrukket i budgettet, og der er afsat et rådighedsbeløb på 5.000 kr. (til mad, tøj og andre personlige fornødenheder). SKAT-folkene gjorde opmærksom på, at der fra SKAT's hjemmeside kan downloades et budgetskema til støtte for beregning af evt. afdrag på gæld.

Debatten i denne workshop viste, at der er flere forskellige opfattelser af, hvad begreberne gældssanering og gældseftergivelse dækker over, ligesom det er uklart for mange, hvilke målgrupper, der kan profitere af hvilke ordninger. SKAT lagde frem, at man jo har en oplysningsforpligtelse, og at man i organisationen fremadrettet vil drøfte brugervenlighed og gældsrådgivning for at styrke den almene viden om hjælpemuligheder på dette område, som er svært at gennemskue for de fleste. Måske man kunne forestille sig, at SKAT i samarbejde med en kommune og interessenter eller brugerorganisationer iværksatte et rådgivningsprojekt på gældsområdet? Som en slags servicetilbud til alle borgere med gæld.

I forlængelse heraf fortalte SKAT om et projekt, hvor man havde inviteret en gruppe gældsatte borgere over 65 år og med en årsindkomst på under 100.000 kr. til at drøfte gældseftergivelse. Projektet var en succes, og man fik herigennem hjulpet en gruppe svage borgere ud af deres gæld.

I workshoppen blev også drøftet de særlige problemer, som kontanthjælpsmodtagere med gæld slås med. Fra SKAT's side blev det slået fast, at der ikke må foretages modregning for gæld (lønindeholdelse) i kontanthjælp eller pension.

Afslutningsvis drøftede vi de særlige problemer, som kontanthjælpsmodtagere har, hvis de på grund af huslejerestancer er blevet sat ud af deres bolig. Deltagerne fra SAND slog til lyd for, at udsatte borgere, der har mistet deres bolig på grund af restancer og som bliver re-etableret i en ny bolig, får tildelt en Støtte- og Kontaktperson (en SKP'er), der kan støtte op om indslusningen og herigennem være med til at forebygge, at pågældende atter bliver sat på gaden.

Workshop 4: Budgetrådgivning i Malmö v/Karin Enefält m.fl.

Se også Budgetrådgivningens powerpoint og egne notater, som kan downloades fra www.udenfor.dk.

Deltagerne præsenterer sig selv med navn og arbejdsplads.

Gældsrådgivning hedder skyldsrådgivning på svensk og Lejerrådgivning hedder hyresrådgivning på svensk.

Hyresrådgivningen startede i '96 som et projekt, der skulle gøre noget ved, at der var så mange, der blev smidt ud af deres lejligheder. Der er sket en markant nedgang i udsættelser siden projektet begyndte. Det er hovedsagligt, fordi hyresrådgivningen går ind på et tidligere tidspunkt, end før skaden er sket. De samarbejder med socialkontoret og andre, der har indflydelse på området; domstole mm. Hver onsdag er der åben rådgivning. Rådgivningen arbejder ud fra et princip om, at jo mere man ved, jo mere er man til at hjælpe sig selv. Hermed også sagt, at det ikke kun er leje – og gældsrådgivning man tager sig af. Andre juridiske og økonomiske spørgsmål kan også behandles.

Det koster 5-600.000 pr. år at drive rådgivningen. Hvis man sættes ud koster det op mod 40.000 kr. Der skal altså ikke meget til, før man har tjent rådgivningen hjem. Her regner man ikke med hvad, det koster at huse folk, indtil de får egen lejlighed igen. Hvis man forhindrer en udsættelse om måneden, er rådgivningen omkostningsfri for det offentlige. Hvis man selv pakker sit tøj og flytter før fogeden kommer koster det 5. - 15.000 kr. I Sverige skal man opmagasinere indbo i 6 mdr. (mod 2 i DK).

Hyresrådgivningen beskæftiger sig ikke kun med henvendelser, men tager ud of fortæller om tjenesten 50 – 60 gange om året. Den opsøgende og præventive dimension skal give folk en større viden om deres muligheder for at få hjælp, og for tidligere at hjælpe sig selv. Rådgivningen hjælper også med at lægge strategier for, at klienten ikke kommer i en gældssituation igen.

Ud fra den medbragte statistik, kan vi se, at det kun er gået den rigtige vej. Per - Ola er lidt bange for, at det kan ændre sig med lavkonjunkturens komme.

Hvis man mister sin lejlighed og skal have en ny lejlighed, er det vældigt svært, fordi man har fået anmærkning i fogedretten.

Der findes en rapport, der beskriver det forebyggende arbejde. Den viser, at jo mere aktiv man er fra socialforvaltningen, jo mindre er sandsynligheden for at blive smidt ud.

Budgetrådgivning og Skyldssanering

I 1994 blev kommunerne pålagt ved lov at lave budget – og gældsrådgivning. I Malmø ligger denne, mærkeligt nok, i miljøforvaltningen.

Loven kom i stand, fordi man mente, at svenskere var overgældsatte. I Sverige siger man "den som har skyld bliver aldrig fri" Man ville altså give folk en chance for at blive "friere" eller få en ny chance. Man kan kun få gældssanering en gang i livet i Sverige. Gælden skal være mindst 3 – 4 år gammel, og man skal have

været aktiv med at betale den tilbage, hvis man skal gøre sig håb om at blive saneret. Budgetrådgivningen undersøger også, hvorfor man har stiftet gæld. Det er sværere at blive saneret, når gælden er opstået gennem kriminel aktivitet.

Fra mandag til fredag kan man ringe til Skyldssaneringen/Budgetrådgivningen. Der er åben rådgivning om onsdagen. De andre dage skal man aftale tid for at møde op.

Det kræver en bred viden blandt medarbejderne for at kunne rådgive i de mange emner. De skal hele tiden finde nye løsninger og lave individuelt tilpassede løsninger. Der er en overordning enhed, "konsumentverket" (betalt af staten), der rådgiver skyldsrådgivningen og uddanner personalet. Konsumentverket står også for den generelle forbrugerrådgivning. Forbrugerrådgivningen sidder som regel sammen med skyldsrådgivere i kommunerne.

Man skal have en formel uddannelse på 3 x3 dage for at blive skylds- og budgetrådgiver.

Malmø tænker på at lave en central boligformidling. Nu skal man skrives op til hvert enkelt boligkompleks for at få en lejlighed. Man har, som i DK, ikke en central anvisningsret. Det findes i nogle andre byer i Sverige. En vægtig grund til at indføre denne praksis er, at udlejer ikke alene skal kunne vælge, hvem der skal have en lejlighed. Ordningen skal give klarhed over, hvad der stilles af krav til lejere.

Rådgivningen servicerer 18 personer i snit hver onsdag. Det giver ca. 850 om året. Der er ca. 180 personer om året, der søger gældssanering. 55 % får den. Desuden arbejdes der med frivillige løsninger, f.eks. akkordordninger.

Det er kun 6 steder i Sverige, man behandler gældssaneringsansøgninger, selvom der er kronofogdmyndigheder (fogedretter) i hele Sverige. De behandler også konkurser. Der er 80 personer i hele Sverige, der arbejder med gældssaneringer.

Denne instans arbejder også forebyggende. Bl.a. advarer de kraftigt mod SMS lån, der har bragt rigtig mange i uføre i Sverige. Renterne er over 1000 % pr. år. Der har været en stor stigning i unge (18 – 24) med gæld. Det kan tilskrives SMS lån. Der er ingen kreditvurdering overhovedet, og det tager kun et kvarter fra SMS'en er sendt af sted til, at pengene står på kontoen.

Hvis man skal have en gældssanering, skal man betale af på gælden gennem en årrække. Man kan ikke stifte ny gæld, mens man saneres. Det tager 60 måneder. Kreditorerne får en procentvis andel af deres tilgodehavende. Resten bliver afskrevet.

Den typiske person, der får gældssanering i Sverige, er en mand der er arbejdsløs, skylder ca. en halv million kr. og bor i midtbyen (i Malmø). Metoden Karsten Müller præsenterede – 6 lektioner – minder meget om den metode, man bruger i Sverige.

Den svenske gældssaneringslov er lavet i samarbejdet med inkassovirksomhederne. I Sverige ser man en værdi i, at få folk til at kunne bidrage til samfundsøkonomien igen og gøre dem til "gode" forbrugere. Det

betragtes som uværdigt at sætte folk i en gældsposition, der begrænser deres udfoldelsesmuligheder. På samme måde som i DK skal Kronofogden oplyse, hvis en person har søgt om gældssanering, for at kreditorerne har mulighed for at gøre krav på deres tilgodehavende. Det skal også offentliggøres, når man har fået en sanering. Hvis man misligholder sin afdragsordning, annulleres afdragsordningen ikke. Der er tale om en ny situation, og man revurderer situationen – laver eventuelt en ny aftale.

Kan man overføre systemet i DK?

Det hedder sig, at det er socialforvaltningen, der skal sørge for denne opgave i DK. Det mener deltagerne ikke, at vi er gearet til i DK. Der er rigtig mange folk, der godt kunne trænge til at få set deres budget efter i sømmene. Der er enighed om at adskillelsen mellem socialforvaltning og en gælds – og budgetrådgivning som den svenske model med fordel kan bruges i DK.

Svenskerne var på besøg i Farum kommune. De mener, at det kunne passe ind i deres borgerrådgivning. Det er helt klart en mulighed at lægge opgaven i borgerrådgivningen, mener deltagerne.

Man har ikke den samme helhedsorienterede løsningsmodel i DK som i Sverige. Den samlede viden, man har til rådighed på budgetrådgivningen, er guld værd. Og muligheden for at tage sig af både offentlig og privat gæld er helt klart endnu en fordel ved den svenske model.

I DK er der mange flere, der bliver smidt ud af deres lejligheder end i Sverige. Det kan også hænge sammen med, at man ofte trækker folk i kontanthjælp.

Det gælder om at få politikerne til at se budget – og gældsrådgivning som noget, der kan hjælpe alle. For at få politikerne med på idéen om en rådgivningsenhed, skal vi også slå på det økonomiske fordelagtige i at undgå udsættelser. Regnestykket fra Sverige kan overføres til danske forhold.

I Sverige kender Kronofogdemyndigheden til al gæld. Det mangler vi i DK. Vi mangler også den centrale uddannelses – og oplysningsinstans som Konsumentverket udgør, siger flere i gruppen. Det er næsten umuligt at danne sig et overblik over en brugers kreditorer.

Vi skal lave forsøgsprojekter, der kan skabe vejen for en egentlig lovgivning. Det var sådan rådgivningen blev permanentgjort i Sverige.

Hvis der skal laves noget praktisk vil Vibeke Lahrman fra Arup & Hvidt gerne stille sin hjælp til rådighed. Det kunne f.eks. være at oversætte "Koll på pengarna" 2008 til dansk.

Workshop 5: Gæld og sociale udstøelsesprocesser v/ Kasper Kristensen

Se også Kasper Kristensen egne notater, som kan downloades fra www.udenfor.dk.

Har arbejdet med NAPincl og meget med socialt udsatte – særligt med udsatte gruppers livsførelse. Har også fulgt de hjemløse.

Definition af målgruppen og kritik heraf. Hvem er de udsatte grupper?

- På velfærdsministeriets hjemmeside defineres de som: hjemløse, misbrugere, prostituerede m.m. og socialt udsatte vurderes til at have særlige behov.
- Samme mennesker indgår i flere af grupperne, da de har flere problemer.
- Er det rimeligt at tale om grupper – hænger de ud sammen, lever de sammen? Karakteristika er jo at de er meget socialt isolerede.
- Måske skal vi ikke tale om udsatte grupper men udsatte mennesker – i hvert fald i forbindelse med deres livsførelse.
- Videnscenter for Socialt Udsatte: Kritik af det at tale om grupper. Det er ikke alle sindslidende, prostituerede som er socialt udsatte. Vi kommer til at tale for bredt, for statisk (en særlig gruppe) – men nogen får det bedre, værre, skifter position, nye kommer til (flygtninge/indvandrere). Der er et flow og ikke entydige grupper. Der er et kontinuum for socialt udstødelse – fra social sårbar til udsatte til socialt udstødte. Forslag: at tale om mennesker som er i en farebiografi.
- Folk kan bevæge sig over kontinuummet fra mere udstødt eller integreret.

Den traditionelle fattigdom

- Når der tales om socialt udsatte er der tendens til at glemme den traditionelle fattigdom i de vestlige lande.
- Det er vigtigt ikke kun at psykologisere det, men også at se på den økonomiske fattigdom.

Nye perspektiver på udsatte og deres livsførelse

- Livsførelse – psykologisk begreb – taget op i forskningsgruppe for "Personlig livsførelse og intervention".
- Se det fra de udsatte personers eget perspektiv.
- Hvordan lever mennesker deres liv i de sociale sammenhænge, de indgår i?
- En bredere historisk livssammenhæng indgår man også i som socialt udsat.

Gæld og andre problemer

- Psykosociale problemer er problemer i hverdagslivet og er helt present fra den udsattes synsvinkel.

- Er gæld nødvendigvis et problem? Nej, de fleste mennesker har gæld, men gæld et problem for udsatte, da det indgår i en større sammenhæng med andre problemer – større grad af fattigdom, mindre indkomst. Gæld er et problem i udsatte personers livsførelse.
- Hvilken gæld: Offentlig gæld, personlig gæld, sort gæld
- Mange har fortalt, at de ikke har råd til et værelse, og så er der ikke penge nok til forlystelser (fx en tur i byen eller herberg vælges fra, da man ikke har råd til det).
- Gæld kan føre til selvmedicinering, stofmisbrug,
- Gæld har varierende betydning for forskellige socialt udsatte.
- Nogle af de psykosociale problemer er måske mere midlertidige, mens andre er mere alvorlige: De har en dybere betydning, og gæld er sådan en type problem – gælden vokser – en betingelse man meget dårligt kan flytte ved.
- Gæld er udtryk for et socialt forhold, selv om det handler om økonomi. Der er en social historie i det forhold. Fx historier om konkurs og fallit.
- Gæld er en straf, som man ikke kan overstå, hvis der er tale om en uoverkommelig gæld. Renterne tikker ind, gælden vokser osv. Breve kommer ind af brevsprækken, man mindes om gælden, og det præger hverdagslivet.
- Gælden er en belastning af indkomsten, hvis man betaler tilbage – giver begrænsninger i forhold til at eje, fast ejendom, at indgå i fast forhold.
- Gælden får mange psykologiske betydninger, som fletter sig sammen med livsførelsen.

Livsførelsestemaer:

- Resignere: Gæld har en stor betydning her. "Jeg behøver ikke at prøve at genskabe et liv igen, jeg kan lige så godt gå i hundene, ikke tage omsorg for mig selv, glide og flyde med, drikke."
- Opposition/modstand: "De kan rende mig!" "Jeg er en del af et andet slags menneske." "Det var ikke min skyld." "Vil ikke betale børnebidrag, da hun var tarvelig overfor mig."
- Flugt: At flygte fra de sammenhænge, hvor problemerne er presente. At undgå det sociale system ved at skabe sig et liv udenfor rammerne. Fx: For at undgå at blive ramt af gælden, går man på gaden. Flugt fra rudekverterne.
- Alternative måder at skabe indkomst på: Sort arbejde, samle flasker – det falder ikke bort pga. gæld.

Hvilke konsekvenser har gælden?

- Fx motivation: Der kan være nogle tematikker, som kan gøre det svært at gå ind i en gældsafvikling med en socialt udsat.
- Det er ikke bare økonomi, der skal løses – men der skal kigges mere på de sociale forhold bag ved gældssætningen.
- Hvilken betydning har gælden ud fra et helhedsorienteret perspektiv for den udsatte? Mange udsatte personer forholder sig kun til her og nu, men det skaber en farlig dynamik, da problemerne vokser.

Gruppediskussion

- Gæld – dummebøder – her er det svært at gøre noget som sagsbehandler: Kan legalisering af stoffer for de svageste være en løsning? Måske, men det er fastholdelse i misbrug?
- Løsning: regulering af hurtige lån og gældsrådgivningen løftes af de frivillige organisationer.

Workshop 6: Praktisk hjælp v/Christian B. Rosenbæk

Hvordan hjælper man udsatte borgere med gæld i Den Sociale Retshjælp? Se notater herom fra Den Sociale Retshjælp. Kan downloades fra www.udenfor.dk.

Workshop 7: Frivillig gældsrådgivning v/ Anna J. Rolfgaard og Berit S. Olesen

Frivillig gældsrådgivning er et initiativ fra Velfærdsministeriet.

- Kort om Projekt Frivillig Gældsrådgivning
- Gruppearbejde – Hvordan vil I organisere en frivillig gældsrådgivning?
- Opsamling og diskussion

Baggrund: Gæld har betydning for de fleste af Velfærdsministeriets områder. Gæld kan føre til forringelse af livskvaliteten og til social udstødelse. Der er mange politiske holdninger til, hvordan man kan anskue gælden politisk, men det er regeringens holdning, at gæld er et personligt problem. Det betyder dog ikke, at man ikke kan byde ind med forskellige løsninger. Det har man gjort fra regeringens side ved forskellige tiltag. Der er afsat 16 millioner på satspuljen til frivillig gældsrådgivning.

Formålet er at give socialt udsatte borgere med gæld et overblik over deres økonomi.

Målgruppe: Socialt udsatte borgere, der ikke kan gå til deres bank eller andre rådgivere og få hjælp. Nogle ved måske slet ikke, hvor meget gæld, de har. Vi taler ikke om gennemsnitsborgeren, der bruger lidt for meget på kreditkortet. Puljen er beregnet til socialt udsatte borgere, og det er et krav, at det er frivillige, der yder rådgivningen. Pengene er til drift minus løn (dog kan administrativt personale få løn). Tanken bag er, at

gældsrådgivningen skal være en frivillig løsning, ikke en offentlig opgave. Det er tanken, at der skal etableres rådgivninger i større byer.

Det er en åben pulje – så alle kan søge.

Evaluering

Der er ikke fastsat mål i forhold til tal. Lige nu er formålet udelukkende at gå ind og give folk et overblik over deres økonomi.

Det handler om budgetlægning og overblik over budgettet og over gældssituationen i det hele taget.

Der er spredte kommentarer i gruppen om, at gældsrådgivning bør være et offentligt anliggende og ikke noget, der kan overlades til frivillige.

Frelsens Hærs Klatgældssanering

Annie Kristensen fra Frelsens Hær blev af de andre gruppe-medlemmer bedt om at gøre rede for klatgældssaneringen

Ved klatgæld til fx hurtige højrentelån, kan Frelsens Hær gå ind og betale gælden af og derefter yde et rentefrit lån. Og så går man bagefter ind og rådgiver helt grundlæggende.

Problemet er, at folk bliver lammet af dårlig økonomi. I Frelsens Hær gør man noget konkret ved klatgælden, og det oplever man virkelig hjælper folk videre. Der er mange, der står på venteliste.

Langt de fleste betaler de lånte penge tilbage, og de betaler til tiden. Projektet har kørt 1½ år nu.

Kunne man i Frelsens Hær få 1 million om året, kunne man virkelig rykke.

Hvis man vil opnå noget med de svage familier, så skal man virkelig have fat i den dårlige økonomi.

Workshop'en blev delt op i grupper og grupperne blev bedt om at skitsere deres bud på en gældsrådgivning

Diskussion og fremlæggelse af gruppearbejde

Målgruppe for den frivillige gældsrådgivning

Alle borgere men særligt dem med stor håbløs gæld og manglende netværk. Socialt udsatte grupper – fx førtidspensionister, kontanthjælpsmodtagere, matchgruppe 4 – 5, langtidssygemeldte. Borgere, der ikke længere kan søge rådgivning i fx banken.

Forebyggelse af sociale problemer, der kan føre til fx hjemløshed.

Typer af gæld

Privat og offentlig

Frivillige

Repræsentanter af bankrådgivere, offentligt ansatte, socialrådgivere, jurister, revisorer, bogholdere, tidligere dybt gældssatte. Folk, der selv har været i en svær situation, kan hjælpe med at navigere i systemet.

Kendetegn

Rummelighed, stor forståelse for gæld, respekt for andre mennesker, interesse for og viden om emnet, lyst til at hjælpe andre, personer med livserfaring.

Motivation

Øgede kompetencer, mulighed for at tilføje sit CV noget, status i det frivillige, gode kurser og opkvalificering, socialt aspekt, kompetenceudvikling, efteruddannelse, social indignation, faglige udfordringer.

Hvordan kommer man i kontakt med målgruppen?

Der visiteres ud til specialister, der så kan tage hånd om de konkrete problemer. Der kunne også tilknyttes en psykolog, så der bliver taget hånd om andet end tallene på bundlinjen. Annoncer i lokalaviser, via relevante brugerorganisationer, akut modtageafdeling, væresteder og herberger, psykiatriske afdelinger, der skal kobles mellem social – og jobforvaltningen og den frivillige rådgivning. Gennem Boligselskabernes Landsforening

Placering

Boligselskabernes Landsforening

Mange gældssatte bor alment og mener, at deres gæld er grund til at de blev udsat.

Sammen med andre anerkendte organisationer fx sammen med retshjælpen.

Hvordan skal rådgivningen forgå i det daglige?

Personligt femmøde

Telefonrådgivning

Via hjemmeside

På gaden, på værestederne, på boformer og herberger – kort sagt ude hos brugerne.

Man regner fra ministeriets side med at kunne uddele de første portioner penge til frivillig gældsrådgivning i starten af 2009.

Tale til gældsseminaret v/Mikkel Warming, socialborgermester, Københavns Kommune

Det koster mange penge at være fattig. Så enkelt kan det siges, når vi taler om gæld. Som konferencen i dag har belyst, tynges fattige ofte af forbrugs lån eller andre lån med ågerrenter. Og talemåden om at tisse i bukserne rammer helt plet, når vi snakker om den hurtige gældssætning. For nok varmer det på kort sigt i økonomien, men til gengæld bliver det meget koldt på langt sigt.

Vi ved fra vores fattigdomsundersøgelse, at dårlig økonomi påvirker ens liv meget. Penge har nemlig den egenskab, at de kan være en stor kilde til glæde. Men samtidig kan de være en stor kilde til bekymring. Og det præger familier, som har gældsatt sig. Bekymringerne griber ind i andre dele af livets forhold, så man havner i en ond spiral, hvor det bliver sværere at søge arbejde, leve sundt, hjælpe sine børn med lektier og så videre. I vores fattigdomsundersøgelse, som kom tidligere på året, fortæller en mor, at hun skal vælge mellem allergimedisin til sig selv, eller allergimedisin til sin datter. Andre undlader at gå til tandlægen, fordi det koster for meget. Og så findes der dem, der blive ensomme, fordi de er flove over at invitere folk hjem i deres slidte hjem. Det er ikke svært at forestille sig, at en sådan presset situation forhindrer folk i, at komme videre i deres liv. Derfor skal vi sociale myndigheder være med til, at afhjælpe den slags problemer for familierne.

Efter at have læst rapporten, satte vi os sammen i Socialudvalget for at se, hvordan vi kan afhjælpe fattigdommens konsekvenser. Nu er vi ikke herrer over samfundsøkonomien i Socialudvalget, og vi kan heller ikke sløjfe regeringens starthjælp og kontanthjælpsloft, som beviseligt sender folk direkte i fattigdom, men vi har lavet en række forslag på kommunalt plan, som vi nu kæmper for, at der kommer penge til i budgetforhandlingerne.

En af mine personlige mærkesager er, at vi får en økonomisk skadestue i Københavns Kommune. Det skal være et sted, hvor man kommer ind fra gaden og kan få rådgivning om sin situation, det kan være huslejeproblematikker, budgetplanlægning eller hvordan man skaber luft til at afdrage større gældsposter og kontakten med kreditorer eller i sidste ende, hvordan man søger om gældssanering. Som nogen af jer ved, har Velfærdsministeriet besluttet at støtte en frivillig gældsrådgivning i København, og så er det gode spørgsmål jo, hvorfor vi også skal have et tilbud i Købehavns Kommune. Men med al respekt for dem, der måtte melde sig til det projekt, kan vi ikke forlade en så central del af vores indsats mod fattige til frivillige

kræfter. Det er og bliver en forpligtelse for samfundet at støtte de svageste grupper i politik. Så selv om jeg hilser frivillige initiativer velkommen, skal vi ikke udhule den offentlige service, som vores borgere har krav på.

Bedst vil det selvfølgelig være, hvis vi undgår at folk bliver fattige, så derfor har vi også lavet nogle forslag til, hvordan man forhindrer fattige i at havne mere langvarigt i fattigdom. Så alt i alt vil gøre hvad vi kan for, at hjælpe borgerne i København.

For tiden kører en dansk bank en kampagne med citater om penge. Og specielt et af dem, sagt af en Bing Crosby, vil jeg give videre som råd til de mennesker, der forhåbentlig snart kommer til at arbejde i kommunens gældsrådgivning: Nemlig, at det er nemt at beregne sine udgifter. Man tager bare sine indtægter og lægger ti procent til.